Geschichte u. System des bäuerlichen Agrarrechts in Estland (1901); J. Kärner, Talurahva vabastamine Eestimaal (1916).

P. T.

BERG, Karl Ernst, sünd. a. 1773 Zwickaus, õppis 1791—95 Leipzigis keele- ja usuteadust, tuli a. 1797 Eestimaale, sai a. 1799 Tarvastu ja 1807 Halliste-Karksi koguduse õpetajaks, oli alates a. 1811 Pärnumaa praost, 1819 konsistooriumiõunik, 1827 Liivimaa kindralsuperintendent, omandas samal a. Tartu ülikoolis dr. theol. kraadi, viibis hiljemini mõnd aega Peterburis ja suri Dresdenis 11. XII 1833. — B. oli tolleaja haritumaid pastoreid Eestis, tundis suurt huvi eesti keele vastu, mille ära õppis; oli Rosenplänteri »Beiträge'de« kaastööline (tähtsamad kirjutised Beitr. I, 11, 88, XVI, 31) ja avaldas mitu eestikeelset, peamiselt vaimuliku sisuga raamatut (Uus ABD ja Luggemisse-Ramat 1811 (132 lk.), Jutlusse-ramat 1816 (388 lk.), Kaks Ria-ma Katekismusse ümberpannemisse katsed 1819, 11 lk., j. t.).

Napiersky, Pred.-Lex. I, 2, 15; Recke-Napiersky I; Beise I; Mitt. I, 33 jj.; Rig. Biogr. I, 170; Dorp. Jahrb. II, 373 jj.; Hermann, E. kirj. ajal., 253, 264.

J. R.

BERGIUS, Nicolaus, superintendent, sünd. Tallinnas 4. XII 1658 rootsi pastori pojana, õppis Turus, Upsalas ja Giesseni ülikoolis filosoofiat ja usuteadust, määrati a. 1687 Stokholmi prantsuse koguduse õpetajaks ja a. 1700 Ingerimaa superintendendiks. Lühikest aega Narvas teotsedes lahendas B. energiliselt usulisi küsimusi, asutas raamatukogu, oletatavasti ka trükikoja, algatas ajalehe väljaandmise kavatsuse, korraldas ja laskis köita konsistooriumi arhivaalid ning avaldas paralleelselt rootsi ja vene keeles Lutheri väikese katekismuse. Suvel 1701 määrati ta Liivimaa kindralsuperintendendiks, kuid tuli Pärnu alles kevadel 1702. Konsistooriumi eesotsas võttis B. elavalt osa pietistide tagakiusamisest ja valju ortodoksia printsiipide teostamisest. Superintendent Fischeri juhatusel oli a. 1695 trükitud uus eesti Lauluraamat, mida aga ei lubatud tarvitada eessõnas aset leidnud ütluste pärast. B. sai a. 1703 kuningalt loa Lauluraamatu uue eessõnaga välja anda. Tänu B.-e energiale tõlgiti Rootsi kiriku käsiraamat, mis eesti keeles trükist ilmunud 1699, ka saksa ja läti keelde. B.-e algatus, ka Uut Testamenti eesti keeles välja anda, tema eluajal ei teostunud. — Oma laialdaste keeleteaduslikkude harrastuste tõttu oli B. väga huvitatud ka vene keele ja olude uurimisest; ta avaldas Narvas a. 1702 »Freundl. Ansinnen an die Herren Liebhaber der russischen Sprache, Historien u. Bücher, davon Nachricht zu ertheilen«. Palju suurema tähtsusega ka veel meie päevil on siiski ta *Exercitatio historico-theologica de statu ecclesiae & religionis Moscoviticae* (1704—05). — B. suri Pärnus 1706. a.

Fr. Westling, Bidrag till Livlands kyrkohistoria 1656—1710 (1901) (lühendatult saksa keeles, Verh. GEG 21); C. Öhlander, Om den svenska kyrkoreformationen uti Ingermanland (1900); Sv. biogr. lex. III.

A. R. C.

BERGMANN, Benjamin Fürchtegott Balthasar v., järgmise poeg, üks vanemaist Liivi ajaloo uurijaist, sünd. Arraschis Liivimaal 17. XI 1772, õppis 1791—95 Leipzigi ja Jeena ülikoolis. Veetes 3 a. Riias ja aa. 1798 kuni 1802 Moskvas koduõpetajana läks B.-il korda oma sidemete tõttu saada keisrilt rahalist toetust kalmükkide elu-olu uurimiseks Volga alamjooksul, millisele ettevõttele teda oli kihutanud ta suur huvi rahvateaduse vastu. B. viibis oma uurimisreisil 15 kuud, elades nomaadide seas; tulemuseks oli rida kirjutisi. Rahapuuduse pärast tagasi pöördudes hakkas B. isa soovil viimase abiliseks Ruhjas (1804), oli 1806—14 mujal pastoriks ja ordineeriti peale isa surma (1814) Ruhja kirikuõpetajaks. 1842 ametist vanaduse tõttu loobudes veetis B. oma viimsed eluaastad, teotsedes keelte uurimise (peamiselt sanskriti) alal, oma ostetud mõisakeses Blussenis (Võnnu läh.), kus ta suri 16. VIII 1856. — B. oli Tartu ülikooli dr. phil. (1816) ja mitme Balti- ning välismaa teadusliku ühingu au- ja tegevliige. Ta sulest on ilmunud rida raamatuid, milledest peale suure teose »Peter der Grosse« (6 osa, 1823—30), mis osalt puudutab ka Liivimaa olusid Põhja sõja ajal, tähelepanu-väärt Liivi ajaloo suhtes oleks ta »Historische Schriften I« (Leipzig, 1806, ka tiitliga: J. R. v. Patkul vor dem Richterstuhl der Nachwelt) ja pikem artikkel B.-i toimetatud ajakirjas »Magazin f. Russlands Geschichte« (I—II, Mitau, 1825—26) »Livlands Orden u. Obergeistlichkeit im Kampfe«.

Des Palm Bergmann Nachkommen 1672—1886 (1886), lk. 62; Napiersky, Pred.-Lex. II; Keussler, Forts.; Recke-Napiersky I, Beise I.

R. K.

BERGMANN, Gustav v., eelmise isa, sünd. 28. III 1749 Neuermühlenis Riia lähedal; õppis 1767—70 Leipzigi ülikoolis usuteadust, kuulas aga ka loodusteaduslikke loenguid. 1770 pöördub B. tagasi Liivimaale, saab õpetaja-ameti kandidaadiks, määratakse 29. VI 1771 pastoriks Arraschi, 1780 — Salisburgi, lõpuks 1784 — Ruhja, kus ta oli surmani ametis. 1787. a. ülendati ta ühes vendadega (Balthasar ja Liborius) keiser Joosef II poolt aadli-